

„Byzantium” – premieră la Opera Maghiară din Cluj-Napoca

(Costin Popa – 5 octombrie 2014)

Conducerea teatrului liric de pe malul Someșului Mic și directorul general Gyula Szép au avut întotdeauna ambiția să surprindă cu producții în premieră absolută pentru România. Mă gândesc că anul trecut, o trilogie verdiană („Ioana d’Arc”, „Hoții” și „Luisa Miller”) inspirată de dramele lui Friedrich Schiller a fost prezentată omagiind bicentenarul nașterii marelui compozitor și a fost apreciată cu Premiul pentru evenimentul liric al stagiunii, la cea de-a doua ediție a Galei Premiilor Operelor Naționale, desfășurată la Iași în iunie 2014.

Pentru actualul sezon, Opera Maghiară din Cluj-Napoca a propus recent un titlu original, montat pentru prima oară în țară, opera în două acte „Byzantium” de György Selmeczi, compozitor născut la Cluj-Napoca, cu studii în orașul natal, București și Budapesta. Libretul este semnat de Zsuzsa Kapecz și György Selmeczi, după drama istorică purtând același nume de Ferenc Herczeg (1863-1954), a cărei premieră a avut loc acum 110 ani.

Prima audiție absolută a noii opere avusese loc în vară la Festivalul de la Miskolc.

Spune compozitorul despre opera sa: „... în centrul cadrului istoric stă o problematică ce nici astăzi nu și-a pierdut autenticitatea. Această tematică este legată de ideea relativizării și degradării valorilor ce caracterizează întreaga eră contemporană. Parte a acestui fenomen este criza morală, al cărei exemplu edificator este societatea pervertită a Bizanțului, unde trădarea, decăderea etică sunt caracteristice – o societate pe cale de a se dezbrina, de a se descompune. (...) Tematica centrală devine valabilă și în prezent.”

Cu aceste gânduri, Selmeczi a abordat un subiect în care sunt zugrăvite ultimele zile dinaintea căderii Constantinopolului sub asediul turcilor. O plastică largă a descris sărbători ale curtenilor lași, conspirațiile și pregătirea trădării, dorințele de putere ale Împărătesei Iréné, lamentările Împăratului adulter Constantin și încrederea în salvarea imperiului, ca și decizia acestuia de a lupta până la capăt, procesiuni, intrigile genovezilor, manipularea poporului, moartea Împăratului și sinuciderea Împărătesei, care inițial intenționase să-și otrăvească soțul. În final, musulmanii pătrund în cetate prin porțile deschise de trădători.

Întâmplări multe, cu nu mai puțin de 15 personaje înconjurate de soldați și popor, cu bizantini de curte, mercenari genovezi, solii turce. Un platou destul de dificil de manipulat, cu mare diversitate de planuri și întrepătrunderi de acțiune. Compozitorul a mânuit bine principalele arme muzicale, orchestrația densă (cu așteptate motive orientale), recitativul, declamația, dialogul, toate bine închegate și conducătoare către un caracter oratorical al partiturii, cu pagini corale importante, mai mult decât către un dramatism pe care acțiunea îl impunea destul de des. Scena confruntării cu solul sultanului este doar un exemplu. Ariile sunt puține, doar două, ale Împărătesei și Împăratului, aceasta din urmă, „Iubirea mea, Bizanț de aur, oraș sfânt, maiestuos”, finalizată eroic și îndemnând la luptă. Păcat că scena de singurătate a celor doi suverani, în care își exprimă „vina și amărăciunea de a nu fi putut salva imperiul”, nu s-a transformat dintr-un destul de scurt dialog într-un mare duet.

Totuși, tragismul zilelor de asediu, al stării generale de tensiune, se simte, amenințător, de la primele sunete și continuă subtil pe parcurs. Intenția declarată a compozitorului se vede împlinită prin conotații și trimiteri care vizează actualitatea, pornind de la fresca istorică.

Pentru conturul scenic, importante au fost contribuțiile regizorului Zalán Zakariás (asistentă Annamária Gombár), scenografei și desenatoarei costumelor Edit Zeke. Un decor unic, ce amintește de Colosseum-ul roman, un planșeu în trepte, cu sporadice obiecte de decor, proiecții, iată cadrul montării. Eclectice, frumoase costume, de la cele clasice, de epocă, până la cele atemporale sau moderne țin și ele să sublinieze actualitatea peste timp a tramei.

Întotdeauna spectacolele Operei Maghiare din Cluj-Napoca sunt bine îngrijite din punct de vedere muzical. Și acum, orchestra aflată sub bagheta lui Zsolt Jankó a cântat coerent, compact și omogen, ca și corul pregătit de Szabolcs Kulcsár.

Remarci solistice sunt multe, echipa teatrului este valoroasă. Îi numesc selectiv, în ordinea din distribuție, pe Adorján Pataki (Împăratul Constantin), Apollónia Egyed (Iréné, soția Împăratului), Sándor Balla (Spiridion, șambelan), János Szilágyi (Patriarhul Bizanțului), Árpád Sándor (Giovanni, căpitanul mercenarilor genovezi), Yolanda Covacinschi (Herma), Sándor Köpeczi (Kalil, solul sultanului), dar și pe ceilalți interpreți, Zsombor Rétyi (Demeter, fratele Împăratului), Mária Molnár (Zenobia, confidenta Împărătesei), Csaba Sándor (Lascarias, amiral), Levente Szabó (Lysander, poet), László Mányoki (Krates, filozoful curții), Róbert Laczkó Vass (Murzafos, traficant), Enikő Pataki (Un mesager), Ferencz Albert (Ahmed, vărul sultanului), care – în ansamblu – au contribuit la spiritul de echipă.

Voci bogate (Împărăteasa, Spiridion, Patriarhul, Giovanni), incisive (Împărăteasa), lirice (Împăratul), „negre” și profunde (Kalil) au atras atenția.

Beneficiind de două caiete-program – în română (redactor Mirela Țîrc) și în maghiară (redactori Noémi Fülöp și Aranka Takács) –, de supratitrări în ambele limbi și, nu în ultimul rând, de o interpretare reușită, premiera cu „Byzantium” de György Selmeczi s-a bucurat de o bună și aplaudată apreciere din partea publicului clujean.